

Załącznik do uchwały
Nr VIII/84/2015 r. Rady Miejskiej we Wrześni
z dnia 25 czerwca 2015 r.

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI
GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA I GMINY WRZEŚNIA NA LATA 2013-2016
ZA OKRES 2013-2014**

Wprowadzenie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2013-2016 został wprowadzony przez Radę Miejską we Wrześni uchwałą nr XV/192/2012 z 17 września 2012 r. Wykonanie uchwały powierzono Burmistrzowi Miasta i Gminy Września.

Realizacja programu weszła w życie po 14 dniach od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego nr 2012.6296 licząc od 19 grudnia 2012 r. czyli 1 stycznia 2013 r.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami) Burmistrz sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji programu opieki nad zabytkami i przedstawia radzie Miejskiej.

Za podstawowe cele programu opieki nad zabytkami należy przyjąć:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
2. uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego, podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
5. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
6. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Realizacja programu:

GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW

Prace nad stworzeniem gminnej ewidencji zabytków dla Miasta i Gminy Września zostały zapoczątkowane jeszcze w roku 2012. Sporządzono ewidencję zabytków zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. nr 113, poz. 661). Opracowanie zostało oparte na wojewódzkiej ewidencji zabytków wykonanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu. W ewidencji ujęto:

- 1) zabytki nieruchomości wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchomości znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchomości wyznaczone przez burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Sporządzono karty adresowe zabytków zgodnie z *Instrukcją opracowania karty adresowej zabytku* Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Stan ewidencji na dzień 1 stycznia 2013 r. wynosił:

zabytki nieruchomości:

- miasto: 308 kart;
- tereny wiejskie: 168 kart;

zabytki archeologiczne:

- stanowisk archeologicznych w zespołach: 34 karty;
- stanowisk archeologicznych poza zespołami: 89 kart.

We wszystkich przypadkach opracowywanych dla terenu Miasta i Gminy Września dokumentów studialnych oraz mających charakter prawa miejscowego dotyczących polityki przestrzennej (np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) organy samorządowe Miasta i Gminy Września na bieżąco:

- uwzględniały ochronę zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków,
- uwzględniały zasady ochrony odnoszące się do wszelkich stref ochrony konserwatorskiej, w tym stref występowania stanowisk archeologicznych,
- wprowadzały zapisy zapewniające prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz innych obszarów chronionych.

INWESTYCJE PODEJMOWANE PRZY ZABYTEKACH

Gmina Września podejmowała następujące działania remontowe i konserwatorskie przy zabytkach:

- Inwestycje przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków:

Rondo Opieszyn

W 2014 r. samorząd przeprowadził inwestycję w postaci budowy ronda na skrzyżowaniu ulic Harcerskiej oraz Opieszyn. Część inwestycji wchodziła na teren miejskiego parku pałacowego im. Dzieci Wrzesińskich wpisanego do rejestru zabytków pod nr rej. 2118/A z 10.04.1987. Nadzór archeologiczny przy pracach sprawowała firma „ARCHEOLOG” Henryk Machajewski z Poznania.

- Inwestycje przy pozostałych zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków:

Willa przy ul. Chopina 8

W 2013 i 2014 r. przeprowadzono generalny remont willi przy ul. Chopina 8, dawnej siedziby Urzędu Gminy Września-Południe, ujętej w gminnej ewidencji zabytków. Prace objęły wzmocnienie konstrukcji budynku, budowę, przebudowę oraz wymianę: dachu, stropów, posadzek, sufitów, stolarki okiennej i drzwiowej, klatki schodowej i wszystkich instalacji.

Przybudowa nieruchomości przy Rynku 19-20

W 2013 i 2014 r. przeprowadzono prace wykończeniowe przy przebudowie nieruchomości przy Rynku 19-20 w postaci wyposażania obiektu w różnego typu instalacje.

Ogrodzenie przy Ratuszu

W 2013 r. pobudowano ogrodzenie na terenie podwórza ratuszowego

- Inwestycje na terenie strefy ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego miasta Wrześni (nr rej. zabytk.

2013 r.

- Firma Strabag z Pruszkowa dokonała przebudowy ulicy 3 Maja we Wrześni na odcinku od skrzyżowania ulic Opieszyn – Kościuszki do ul. Chopina.
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych z Wrześni dokonało wydzielenia ciągu pieszego z terenu parkingu zlokalizowanego przy budynku Ratusza we Wrześni
- Zakład Drogowy Waldemar Lewandowski z Psar Małych dokonał przebudowy istniejącego parkingu przy placu św. Stanisława we Wrześni.
- Firma ENEEL z Gniezna zrealizowała budowę oświetlenia przejść dla pieszych w rejonie ronda im. Ks. J. Popiełuszki przy ul. Gnieźnieńskiej we Wrześni. █

2014 r.

- Firma Hydro – Partner z Leszna zrealizowała prace obejmujące przebudowę miejskiej oczyszczalni ścieków przy ul. Miłosławskiej.
- Studio zieleni OCZAR z siedzibą w Poznaniu dokonało wycinki drzew kolidujących z

planowaną do realizacji inwestycją obejmującą przebudowę skrzyżowania ulic Opieszyn i Harcerska we Wrześni.

- Zakład Drogowy Waldemar Lewandowski z Psar Małych dokonał przebudowy chodnika na ul. Sądowej we Wrześni.
- Zakład Ogólnobudowlany MARBUD z Wrześni zrealizował inwestycję obejmującą budowę chodnika przy ul. Gnieźnieńskiej we Wrześni.

Cmentarz bitewny i pomnik kosynierów w Sokołowie

Na podstawie porozumienia z dnia 27.02.2013 r. zawartego pomiędzy Gminy Września a Wojewodą Wielkopolskim przeprowadzono remont, konserwację oraz odbudowę pomnika kosynierów z 1848 r. znajdującego się na cmentarzu bitewnym w Sokołowie. W ramach prac dokonano rekonstrukcji bramy na cmentarz zniszczonej przez Niemców w czasie okupacji 1939-1945.

Odnowiono także mogiłę-pomnik kosynierów znajdującą się na cmentarzu ;parafialnym przy ul Gnieźnieńskiej.

Dotacja Wojewody Wielkopolskiego wynosiła 83 950,00 zł

Koszt inwestycji wyniósł 104 966,54 zł

Cmentarz ewangelicki w Gonicach

Staraniom p. sołtys sołectwa Gonice Elżbiety Roszak oraz Urzędu Miasta i Gminy Września dokonano rewitalizacji cmentarza ewangelickiego w Gonicach. Dotację na ten cel przeznaczyła dolnosaksońska gmina Garbsen oraz osoby prywatne w wysokości 4 000,00 euro. Wykonano wycinkę zbędnych drzew i krzewów, teren oczyszczono, pozbierano szczątki nagrobków. Ustawiono krzyż oraz kamień z tablicą pamiątkową. Uroczyste odsłonięcie tablicy pamiątkowej i odnowionego cmentarza odbyło się 19 września 2014 r.

PROMOCJA ZABYTKÓW

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2013-2016 wprowadzony przez Radę Miejską we Wrześni uchwałą nr XV/192/2012 z 17 września 2012 r. został upubliczniony w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta i Gminy Września.

Zbiory muzealne

Promocję zabytków Miasta i Gminy Września prowadzi w szczególności Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich. Placówka gromadzi, opracowuje, zabezpiecza i udostępnia zbiory – zabytki ruchome (z zakresu historii, sztuki i archeologii) dotyczące miasta Wrześni i okolic.

Stan zbiorów muzealnych na dzień 31 grudnia 2014 r. wynosił:

Muzealia:

- dział archeologiczny: 65 obiektów,
- dział archiwalny: 2633 obiekty,
- dział artystyczno-historyczny 1132 obiekty,
- dział biblioteczny 916 obiektów.

Depozyty

- archeologia: 101 obiektów,
- artystyczno-historyczne: 324 obiekty,
- przyroda: 287 obiektów.

Muzeum promuje zabytki także poprzez swoje wydawnictwa. Informacje o zabytkach ruchomych jak i nieruchomych publikowane są w czasopiśmie muzealnym: **„Museion Wrzesiński”**. W 2013 r. i 2014 r. opublikowane zostały artykuły dotyczące zabytków:

- S. Mazurkiewicz, *Muzealne księgozbiory*, w: „Museion Wrzesiński”, z. II, 2013, s. 7-16.
- S. Mazurkiewicz, *Zmiany krajobrazu urbanistycznego. Wrzesnia, województwo wielkopolskie, ulica Ratuszowa*, w: „Museion Wrzesiński”, z. II, 2013, s. 113-124.
- S. Mazurkiewicz, *Dokumenty życia społecznego w muzeach jako materiały źródłowe*, w: „Museion Wrzesiński”, z. III, 2014, s. 5-14.
- M. Brzostowicz, S. Mazurkiewicz, A. Wrzesińska, *Ekshumacja szczątków powstańców poległych w bitwie pod Sokołowem w 1848 roku*, w: „Museion Wrzesiński”, z. III, 2014, s. 101-116.

Spółeczny Opiekun Zabytków

Zasługi w promocji zabytków i opiece nad zabytkami posiada Sebastian Mazurkiewicz, dyrektor Muzeum Regionalnego im. Dzieci Wrzesińskich. Na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu decyzją Starosty Wrzesińskiego nr 1 z dnia 22 lipca 2014 r. został ustanowiony Spółecznym Opiekunem Zabytków.

Strażnik Dziedzictwa Rzeczypospolitej

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Bogdan Borusewicz przyznał Sebastianowi Mazurkiewiczowi I nagrodę krajową dla osób fizycznych za dbałość o dziedzictwo narodowe i przyznał mu tytuł *Strażnik Dziedzictwa Rzeczypospolitej*.

Turystyka

W celu wyeksponowania obiektów dziedzictwa kulturowego dla potrzeb turystycznych i społecznych podejmowane są różnokierunkowe działania poprzez tworzenie i promocję na bazie obiektów kulturowych tras i ścieżek turystycznych.

Przez teren gminy Wrzesnia przebiega **Szlak Piastowski**. Prowadzi on z Gniezna do wczesnopiastowskiego grodu w Grzybowie, gdzie znajduje się Rezerwat Archeologiczny,

Oddział Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Stąd przez Wrześnię i Neklę prowadzi do wczesnopiastowskiego grodu w Gieczu. Szlak tematycznie związany jest z początkami państwowości polskiej.

Gmina Września przystąpiła do organizacji turystycznej Szlak Piastowski.

Września jest też punktem wypadowym szlaku rowerowego **Pierścień powiatu wrzesińskiego**. Trasy szlaku opracowali członkowie Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego Oddział im. Henryka Kamińskiego we Wrześni. Okalają one powiat wrzesiński. Ogólna długość trasy wynosi 252 km. Projektowany szlak główny wokół powiatu posiada długość 176, 2 km. Do trasy będzie można dotrzeć ze stolicy powiatu 5 drogami:

1. Września - Bardo,
2. Września - Graby,
3. Września - Grzybowo,
4. Września - Pызdry,
5. Września - Nowa Wieś Podgórna.

Trasa rozpoczyna się Bardzie i tutaj ma też swój koniec. Miejscowości przez które przebiega trasa: Bardo, Giecz, Nekla, Czerniejewo, Grzybowo, Węgierki, Pызdry, Lisewo, Spławie, Orzechowo, Miłosław. Na trasie szlaku można zwiedzić gród w Grzybowie.

Na terenie gminy funkcjonują też inne szlaki rowerowe.

1. Szlak zielony - Września - Pызdry (dł. 25 km)
2. Szlak zielony - Września - Grzybowo (dł. 6,8 km)
3. Szlak żółty - Września - Nowa Wieś Podgórna (dł. 22,1 km)
4. Szlak czarny - Bardo - Września - Graby (dł. 22,8 km).

Przez gminą prowadzą też piesze szlaki turystyczne: Szlaki PTTK:

1. „niebieski” : Podstolice PKP - Marzelewo - Marzenin PKS - Marzenin PKP (11,2 km),
2. „zielony”: Września PKP - Marzelewo - Rajmundowo - Wygoda - grodzisko k. Nekielki - Iwno (26, 3km).

Wspieranie organizacji promujących ochronę dziedzictwa

W ramach wsparcia realizacji zadań publicznych Miasta i Gminy Września w zakresie kultura i ochrona dziedzictwa narodowego samorząd przyznał dotacje podmiotom nie zaliczanym do sektora finansów publicznych (zadania związane z promocją dziedzictwa kulturowego):

2013 r.

- Fundacja Dzieci Wrzesińskich: Konkurs fotograficzny **„Dworki i pałace Ziemi Wrzesińskiej”** połączone z warsztatami fotograficznymi – 500,00 zł
- Towarzystwo Przyjaciół Grodu w Grzybowie: XIV Międzynarodowy zjazd wojowników słowiańskich – Grzybowo 2013 „A gdy wódz w boju padnie” – 35 000,00 zł

2014 r.

- Fundacja Dzieci Wrzesińskich: Konkurs fotograficzny **„Września jaką znamy”**

- połączony z warsztatami fotograficznymi – 500,00 zł.
- Towarzystwo Przyjaciół Grodu w Grzybowie: XV Międzynarodowy Zjazd Wojowników Słowiańskich – Grzybowo 2014 – 35 000,00 zł.

Przewodniczący Rady Miejskiej we Wrześni

/-/ Waldemar Grześkowiak